

Zdivočelí holubi ve městech

Původ a bionomie

- potomci různých domácích plemen, šlechtěných z holuba skalního, žijícího ve středomoří již před 6-7000 lety
- členité pláště městských budov připomínají původní biotop
- maximální věk 15 let, zpravidla však jen 3 - 4 roky
- průměrná hnízdní úspěšnost přibližně 50 %
- v příznivých podmínkách (na půdách) úspěšně hnízdí při dostatku potravy i v zimě, při teplotách - 15° C
- reprodukční ukazatele - počet vajec v jedné snůšce - vždy jen 2
odchovaných mláďat - 3-6 za rok
- zvýšení stavu populace v příznivých podmínkách až o 90 % již za dva roky (např. po redukování početních stavů)

Negativní působení městských holubů

- ekonomické škody
- hygienická a zdravotní rizika

Ekonomické škody

- destrukce omítek a malty ve střešní krytině a na pláštích budov (drápky a vyzobáváním kaménků (grit) a vápna)
- narušení měkkého stavebního kamene (pískovec a opuka)
- značné škody **na interiérech** půd a **pláštích budov** (silně kyselá reakce hygroskopického trusu /2,5 kg/ks/rok/, pražská aglomerace – zatížení 350 t trusu ročně)
- denní spotřeba potravy - 20 - 70g/ks/den - (Praha - > 5 t)
část ze zasetých ploch obilí v okolních polích
- spotřeba zrní ve mlýnech, na silech a ve výkupech je značná

Hygienická a zdravotní rizika - 1

- šíření alergenů

drobní roztoči, úlomky jejich těl, částice peří, trusu a **prachu** z mumifikujících se kadaverů

- rozšiřování ektoparazitů

ektoparazité sající krev, aktivně vyhledávající člověka - roztoči do 1 mm - rodu *Dermanyssus*, **klíšťák holubí** (8-10 mm) prolézá i **úzkými štěrbinami** ve starších zavřených oknech, saje krev v noci, pouze několik min, zanechává i mnoho měsíců zajizvené svědící pigmentované skvrny, často se silnými alergickými reakcemi - změny tepové frekvence, horečka, u citlivých osob nutné ošetření lékařem

Hygienická a zdravotní rizika - 2

- přenos původců onemocnění přenosných na člověka

- viry: klíšťová encefalitida - napadení až 37 %

- prvoci: Toxoplasma gondii, Eimeria columbae – až 100 %,
Trichomonas columbae až 60 %

- bakterie : (Bacillus cereus, B. subtilis, Campylobacter jejuni,
Citrobacter freundii, Enterobacter sakazakii,
Enterococcus sp. Escherichia coli, Klebsiella
pneumoniae, Micrococcus luteus, Salmonella
typhimurium, var copenhageni – od 12 do 50 %
Francisella tularensis – až 4 %, Salmonella - až 20 %

- Chlamydie - až 70 %,

- ektoparazité: (roztoči, všenky, blechy – od 20 do 100 %)

Korelace mezi chlamydiovými infekcemi holubů a lidí

Zabezpečení objektů proti městským holubům

(Metodický pokyn ředitele SZU Praha)

soubor opatření vedoucích k ochraně zdraví lidí, hospodářských zvířat, životního prostředí a k minimalizaci hospodářských škod

- zabezpečení budov proti vnikání holubů do objektů a hřadování na plášti budovy
- regulace počtu holubů v daném objektu: **střelba, odchyt**
- úklid: trusu, kadaverů holubů, hnízdního materiálu a vajec včetně likvidace
- dezinfekční a dezinsekční zásah
- odpovědné rozhodnutí o typu a rozsahu opatření vychází ze zpracování **monitoru** pro danou lokalitu a konkrétního souboru opatření

Způsobilost pracovníků

- regulace počtu odstřelem na půdách a odchytem na střechách - absolventi kurzu pro získání odborné způsobilosti pro odchyt toulavých, zdivočelých a vybraných synantropních zvířat
- utrácení odchycených holubů : veterinární lékař nebo osoba mající osvědčení o způsobilosti dle § 17 zákona č. 246/1992 Sb.
- dodavatelsky prováděná dezinfekce a dezinsekce ve vyklizených prostorách - osoby s kvalifikací dle zák. č. 258/2000 Sb o ochraně veřejného zdraví v platném znění

Protokol dokumentující akci -1

- archivace u objednatele i dodavatele pro případ kontroly státních orgánů- uchovat 5 let
- vyjádření pracovníků orgánů ochrany veřejného zdraví v případě iniciace tohoto zákroku dle zák. č.258/200 Sb
- doklad o objednání akce: výčet prováděných opatření (úklid, zabezpečení fasády, regulace odstřelem, odchytem) atd.
- použité přípravky
- pracovní postupy (způsob manipulace s odpadem apod): potvrzení o převzetí kadaverů holubů, či jiného odpadu od firmy, oprávněné nakládat s tímto typem odpadu.

Protokol dokumentující akci - 2

- vyjádření příslušného stavebního úřadu, v případě hrozící hygienické závady dle zák. č. 50/1976 Sb. v platném znění
- vyjádření orgánů státní veterinární správy v případě dozoru nad regulačním zásahem či v případě utrácení odchycených holubů dle § 5, zákona 246/1992 Sb.,
- vyjádření odpovědného pracovníka státní památkové péče (pokud je zásah v památkově chráněném objektu)

Pracovní postup

1. průzkumné práce, tzv. monitoring
2. zabezpečení proti vnikání holubů do objektů
3. regulace počtu holubů
4. úklid a asanace půd
5. zabezpečení budov proti nasedání holubů
6. kontroly zabezpečeného objektu

možno provádět jen některé z uvedených akcí

1. Průzkumné práce - monitoring populace holubů

- početnost a její kolísání v závislosti na klimatu, ročním období atd.
- prostorová aktivita
- potravní zdroje
- reprodukční aktivita
- výběr vhodné akce podle požadavku

2. Zabezpečení objektu proti vnikání holubů

- oprava střešní krytiny
- oprava půdních oken silným sklem nebo pletivem
- kontroly stavu zabezpečení
- zamezit hynutí holubů v uzavřených prostorech půdy následkem nedostatku vody a potravy

3a. Regulace počtu holubů v konkrétním objektu

- v případě prokázaného hrozícího nebezpečí rozšiřování alergenů a patogenů může na základě místního šetření vydat orgán hygienické nebo veterinární služby rozhodnutí o likvidaci holubů a o provedení dezinsekčního zákroku
- odchytová zařízení schválená orgány státní veterinární správy (částečné zastřešení, napáječka, stanovený interval kontrol a vybírání, např. 6 hod), instalovaná na vhodných objektech - ploché střechy, sila, mlýny apod., vždy s vyloučením veřejnosti
- vkládání odchycených kusů do plastových transportních beden 45 x 60 cm v počtu do 20 ks
- vyloučit zranění zvířat při manipulaci, skladování v transportkách, termíny apod.

3b. Regulace počtu holubů v konkrétním objektu

- utrácení v atmosféře CO₂ nebo předávkováním inhalačního narkotika
- vyloučit zranění zvířat při manipulaci, skladování v transportkách, termíny apod. určí veterinární lékař - součást protokolu
- odstřelem ze vzduchové zbraně s minimální ústřovou rychlostí 200 m/sec v místech, kde nemůže být ohrožen život a zdraví osob a kde je vyloučena škoda na majetku - pouze v uzavřených prostorech (na půdách)
- zákaz používání jakýchkoliv toxických či omamných látek, včetně hormonálních přípravků, snižujících plodnost
- kadavery holubů převážet v dokonale těsnících pytlích, likvidace výhradně v asanačních ústavech - potvrzení o převzetí je součástí protokolu

4a. Úklid a asanace půd

- odstranění trusu z trámů, podlah a ostatních povrchů
- odstranění kadaverů holubů, hnízd a vajec
- odstranění nelétajících mláďat viz regulace počtu
 - zmíněný odpad obsahuje mikrobiální infekční agens, alergeny, krev sající roztoče, ostatní epidemiologicky významné členovce (nebezpečný odpad - viz zákon č. 125/1997 Sb., o odpadech, včetně prováděcích vyhlášek)
- v průběhu úklidu - rosení dezinfekčními a dezinsekčními prostředky pro snížení prašnosti
- transport odpadu - dokonale uzavřené igelitové pytle pomocí montážní plošiny rozebranou střechou

4b. Úklid a asanace půd

- utěsněné plastové shozy podél pláště budovy ústící do zaplachtovaného kontejneru, na místě, kde lze odklonit koridor pro pěší
- omezit víření prachu na nejmenší míru a vyloučit kontaminaci vnitřních prostor budovy a osob tímto prachem
- při této práci používat účinné pomůcky osobní ochrany
- likvidace odpadu po dohodě s orgány životního prostředí ve spalovnách nebo kompostováním na speciálních skládkách, potvrzení o převzetí je součástí protokolu

5. Zabezpečení pláště budov proti nasedání holubů

- nalepování bodců
- zasíťování balkónů, výklenků fasádních prvků apod.
- nanášení nezasychajících tmelů - gelů na plechové římsy a ostatní povrchy s výjimkou kamene (opuky, pískovce, žuly atd)
- používání pouze schválených přípravků a dodržování doporučeného metodického postupu
- dodržování bezpečnostních opatření při práci na montážních plošinách, žebřících a lešeních

6. Kontroly zabezpečeného objektu

- silná afinita holubů k některým objektům
- opakovaně a pravidelně (2 x ročně, dle potřeby častěji) provádět dezinsekční zásah
- klíšťák holubí je schopen hladovět i několik let, aktivně migrovat po fasádě, vnikat úzkými štěrbinami i do obytných místností a sít lidskou krev (velmi silná reakce alergických osob)

Toulavé kočky ve městech

vznik a charakteristika populací

- původně odložené kočky z domácností
- kumulace v místech lidské péče (s nabídkou potravy a s možností úkrytů) či lidské nedbalosti (zákoutí s odpadky nebo hlodavci)
- pohlavní dospělost v 7 - 9 měsících, říje 2 x ročně, vrh 2 - 5 mláďat, ve fertilním období se kočka dožívá mnoha desítek, teoreticky dokonce stovek potomků
- věk 10 – 15 let, toulavé kočky maximálně 3 - 6 let (vysílení z neustálého obhajování sociálního postavení, vliv nevhodné potravy, onemocnění a vyčerpání),
- výskyt nemigrujících, většinou rodinných společenstev o počtu až několik desítek kusů na malé ploše

Toulavé kočky ve městech

vznik a charakteristika populací

- celkový počet závislý na „péči“ dobrovolníků, která do značné míry ovlivňuje populační přírůstky odpadky,
- skladba potravy u několika desítek vyšetřených utracených koček
- domácí krmení = 60 - 95 %
- odpadky a synantropní hlodavci = 10 %,
- ptáci do 40 %!
- drobní obratlovci i bezobratlí, včetně hmyzu = zbytek

Toulavé kočky ve městech

naléhavost regulace početních stavů

podniky na zpracování potravin

přítomnost koček nežádoucí (Toxoplazma, Salmonela), průběžná pohotovost k odchytu, sankce za krmení

podniky veřejného stravování, školní, nemocniční kuchyně, apod.

dtto

areály školek, školní hřiště atd.

dtto, 1/3 dětských pískovišť s vajíčky škrkavky rodu Toxocara - u člověka larvy v různých vnitřních orgánech

areály zdrav. zařízení s parkovou úpravou a okolí obytných domů s pravidelnou péčí o kočky

redukování stavů, kastrace všech koček, v závislosti na úrovni poskytované péče možnost ponechání vhodných a kontrolovatelných zvířat

Toulavé kočky ve městech

naléhavost regulace početních stavů

Ostatní veřejné plochy (parky, hřbitovy apod.) bez pravidelné péče o kočky

omezit i příležitostné krmení a tím i pravděpodobnost přemnožení, zákroky dle pokynů hygienika či vet. správy

Zdravotní stav toulavých koček

stručný přehled

- virové
- bakteriální
- mykotické
- protozoální
- ektoparazitární
- helmintózy

- **zoonózy** (dříve anthroozoonózy) = nemoci přenosné na člověka

Toulavé kočky ve městech

- nejčastější virová onemocnění

onemocnění	způsob nákazy	prognóza
panleukopenia (kočičí psinka)	dýchacími cestami a alimentárně	kočky do 2 let věku - dehydratace, kachexie, úhyn
virový zánět dýchacích cest	kontaktem s nemocným	často úhyn na pneumonii
vzteklina	poranění nemocným zvířetem, možný přenos na člověka	úhyn, utracení

Toulavé kočky ve městech - nejčastější bakteriální onemocnění

onemocnění	způsob nákazy	prognóza
tuberkulóza	vzájemný přenos mezi zvířetem a člověkem	déle trvající, po detekci tuberkulinovým testem - nutné utracení
salmonelóza	dtto	bacilonosičství několik týdnů

Toulavé kočky ve městech - nejčastější parazitární onemocnění

onemocnění	způsob nákazy	prognóza
anemie a druhotné inf. po přemnožení kočičích blech	kontakt s parazitovanými zvířaty a převsím s líhništěm	u koťat může dojít až k úhynu
kočičí svrab - prašivina	kontakt s nemocným zvířetem	při silném napadení úhyn
kožní plísně - dermatomykózy	vzájemný přenos mezi zvířetem a člověkem	chronické onemocnění, léčba obtížná
toxokaróza	pozřením vajíček v infekčním prostředí	celoživotní šíření vajíček při silném napadení úhyn
toxoplazmóza	pozřením masa s parazity	dlouhodobé vylučování oocyst, infekčních pro člověka

Toulavé kočky ve městech - nejčastější neinfekční onemocnění

onemocnění	způsob nákazy	prognóza
neinfekční onemocnění		
bronchopneumonie a rýma	prochlazení	neléčeny mohou vést k úhynu
nemoci z nesprávné výživy		
zvracení	dlouhodobým krmením často	dle původu příčiny a rozsahu
průjem	zkaženými kuchyňskými	poškození organismu zvířete
zácpa	zbytky	
avitaminózy	dtto	dtto, např. křivice apod
otravy	např. po požití rodenticidů	dle typu a množství tox. látky

Regulování populací toulavých koček

v městských aglomeracích

akce, zcela eliminující kočky na dané lokalitě, nebo snižující jejich početnost při zachování určitého počtu vybraných kastrovaných a vakcinovaných jedinců

- vychází z ustanovení zákona 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání
- určuje odbornou způsobilost pracovníků oprávněných k této práci
- informuje o orgánech, vydávajících povolení k jednotlivým akcím
- informuje o orgánech, kontrolujících tyto akce
- určuje zásady pracovního postupu

Regulování populací toulavých koček v městských aglomeracích

- monitoring výskytu koček na dané lokalitě
- metodický pokyn NRL pro dezinfekci a deratizaci SZÚ

Regulování populací toulavých koček v městských aglomeracích

všeobecná ustanovení

- Preventivní opatření: zákaz krmení, zamezení přístupu koček k odpadkům a do budov
- Dodržování zákona č. 246/1992 Sb., v platném znění, zvláště zákaz kladení jedových nástrah
- Regulační zásah mohou provádět pouze absolventi kurzu k udělení odborné způsobilosti pro odchyt toulavých, zdivočelých a vybraných synantropních zvířat, kteří mají možnost umístit odchycené kočky do zařízení, schváleného SVS
- Používání ochranných pomůcek, doporučení vakcinace proti vzteklině, každé poranění nutno konzultovat s lékařem

Regulování populací toulavých koček v městských aglomeracích

všeobecná ustanovení

- Povolení ke každému jednotlivému zásahu v konkrétním objektu z podnětu jeho majitele, provozovatele nebo orgánu státní správy (hygienické služby či odboru životního prostředí) vydá místně příslušná veterinární správa, která provádí též dozor nad touto činností

zásady pracovního postupu

- Písemná smlouva obsahuje mimo jiné i souhlas objednatele s navrácením smluveného počtu ošetřených a kastrováných koček
- Prohlídka objektu a písemné oznámení odchytu 14 dní před jeho provedením na používaných domovních vývěskách v okruhu 500 m

Regulování populací toulavých koček v městských aglomeracích

zásady pracovního postupu

- Písemné oznámení 14 dní před zahájením orgánu dozoru
- Odchyt pomocí schválených pomůcek (OVS/MěVS) za pomoci atraktantů a čerstvých návnad, pravidelné kontroly nastražených klecí, bezpodmínečné vyloučení jakéhokoliv zranění a týrání koček, v klecích nesmí být kočky vystaveny přímému slunci, srážkám ani jiným nepříznivým vlivům, včetně zásahů nepovolaných osob a jejich odvoz k veterinárnímu lékaři musí být proveden v co možná nejkratší době po odchytu
- V budovách je nutnost provádět současně i dezinfekční zásah
- Převážení koček v klecích ve speciálně upraveném a schváleném voze (přívěsu)

Regulování populací toulavých koček v městských aglomeracích

zásady pracovního postupu

- Nevyléčitelně nemocné kočky budou utraceny veterinárním lékařem, ostatní budou na účet objednatele kastrovány a po ošetření vypuštěny na původní lokalitu; tam, kde to není možné budou nabídnuty alespoň do třech útulků. Jedince, které se takto do dvou měsíců nepodaří umístit, je možné utratit

(§ 5 zák.246/1992 Sb.)